

6

Afscheid Kamerlid Han ten Broeke

Aan de orde is **het afscheid van Kamerlid Han ten Broeke (VVD)**.

De voorzitter:

Aan de orde is het afscheid van Kamerlid Han ten Broeke van de VVD. Ik begin met het voorlezen van de afscheidsbrief van Han ten Broeke.

"Geachte Voorzitter, beste Khadija,

Dit is de brief die ik hoopte niet nu al — en zeker niet om deze reden — te hoeven schrijven.

Het is met pijn in het hart dat ik vandaag uit uw midden vertrek. Na bijna twaalf parlementaire jaren moet ik afscheid nemen van iets waarvan ik al sinds mijn twaalfde levensjaar droomde.

Op een gênant jonge leeftijd werd ik lid van de VVD, omdat ik, nou ja, nog iets te jong was voor de JOVD. Het was de tijd waarin heftige discussies werden gevoerd over het plaatsen van kruisraketten. Je moest positie kiezen. Die van mij week wel iets af van die van mijn leraren en de meesten van mijn klasgenoten. Maar het was op die leeftijd dat de wens ontstond om hier ooit te belanden. De wens werd vervuld, maar mijn Kamerlidmaatschap komt nu ten einde. En dat spijt mij enorm. Want ik had er nog veel plezier in.

In mijn verklaring van afgelopen donderdag staat alles wat ik over de achtergrond van mijn besluit kan zeggen. En over de fout die mijn vertrek nu bepaalt. Het enige dat ik daaraan nog wil toevoegen, is dat er soms situaties kunnen ontstaan in het leven van mensen waarbij zij tegenover elkaar komen te staan. Ieder met de eigen waarheid. Waarna zij besluiten elkaar die waarheid te gunnen, er een streep onder te zetten en door te gaan met hun levens. Voor ingevoerden is een oordeel dan nog wel mogelijk, en in een andere werkomgeving wellicht ook draaglijk. Maar niet in ons glazen huis, met de dynamiek van media en meningen die ons dagritme bepalen en waar oordelen, vooroordelen en veroordelingen even snel geveld als uitgesproken zijn. En dat heb ik mijn familie, mijn vrienden en mijzelf, maar zeker ook mijn fractiegenoten en de partij waarvan ik al zo lang lid ben, niet willen aandoen. En dus vertrek ik.

Het was een enorm voorrecht om dit werk te mogen doen. Een mandaat te hebben van de kiezers. De mijne, de uwe, die van ons allemaal. Je oor te luisteren leggen, maar niet te laten hangen. Het onbegrip voor de lastige compromissen en dan weer die ene brief met grote dankbaarheid, omdat een persoonlijk probleem is opgelost.

Dat koude station net voorbij Zwolle, na een spreekbeurt die te lang uitliep. De verhitte discussies op Twitter tijdens het Oekraïnerferendum. Het mooie van het zijn van volksvertegenwoordiger is dat je overal komt, iedereen spreekt en eindelijk ook leert luisteren. Want ook ik ging natuurlijk de politiek in om te zenden.

Ik kwam uit Brussel omdat ik vond dat Europa anders verdedigd moest worden. Niet meer Europa in Straatsburg of

in Brussel, maar meer Europa in de Tweede Kamer. Met diverse voorstellen, waarvan ik hoop dat u er nog lang gebruik van zult maken, heb ik geprobeerd daaraan een steentje bij te dragen. Sindsdien verloor ik mijn hart aan cultuur, aan de krijgsmacht en aan de buitenland- en veiligheidspolitiek. Ik heb genoten van de debatten met velen van u, de krachtmeting van ideeën, de haalbaarheid van oplossingen.

Maar in de jaren die ik hier mocht zijn, zag ik ook hoe steeds meer partijen in dit huis het steeds minder met elkaar eens lijken te zijn. Te willen zijn. Terwijl de werkelijkheid van politiek en bestuur toch is dat we er telkens met elkaar moeten uitkomen. Meerderheden vinden en coalities smeden; het is het DNA van de Nederlandse politiek. Iedereen zit hier om het kiezersmandaat zo veel mogelijk te verzilveren. Maar niemand kan dat zonder de steun van een ander. Wat ons scheidt is minder belangrijk dan wat ons bindt: Nederland verbeteren. Ook ik ben niet wars van gepolariseerde stellingnamen, maar het meeste genoegen beleefde ik toch aan de compromissen die ik met velen van u mocht sluiten. In die zin is het compromis geen landverraad, zoals we vaak op sociale media te horen krijgen. Het is landsbehoud.

Wat ik mij nog beter ben gaan realiseren, is hoe goed we het in dit land hebben. Toen ik samen met een kleine delegatie van de NAVO Parlementaire Assemblee in Washington was, besloten de griffier, enkele senatoren en ik op zondag een auto te huren en af te reizen naar Gettysburg. Daar waar de Amerikaanse burgeroorlog een definitieve wending kreeg en waar Abraham Lincoln de beste politieke speech ooit hield. Onderweg verbaasden we ons over de slechte wegen. Er waren bruggen die we dachten op de terugweg niet meer aan te treffen. De reis duurde lang en was verre van comfortabel. En dit was dus in het grootste, meest vrije en rijke land ter wereld. Bij terugkomst op Schiphol haalde ik binnen een halfuur de koffers van de band en zat drie kwartier later hier in de Kamer achter mijn bureau te luisteren naar het nieuws: de Merwedebrug bleek afgesloten, er was een haarscheurtje in een van de pijlers ontdekt. In ons land wordt er dan gelukkig direct ingegrepen. Op het ANP-nieuws haastte de woordvoerder van Rijkswaterstaat zich te melden dat de schade die de transportsector door vertraging zou oplopen, zou worden gecompenseerd.

We kunnen hier somberen, chagrijnen en precies uitleggen wat er allemaal niet deugt in ons land. Maar Nederland steekt er op zo veel manieren bovenuit. Het is een ondergewaardeerd voorrecht om hier te wonen. En al helemaal om dit land te mogen vertegenwoordigen.

Voorzitter, collega's — ik mag jullie nog één keer zo adresseren — ik wil niet zeggen dat ons land af is. Ook ik laat onvervulde idealen en ambities achter. Maar het is wel een ontzettend mooi land en ik hoop dat jullie het nog mooier weten te maken. Politiek wens ik jullie dat je net zo veel voldoening haalt uit dit schitterende ambt als ik heb gedaan. En persoonlijk wens ik jullie alle goeds, geluk en gezondheid.

Die laatste wens wil ik ook nadrukkelijk uitspreken naar alle collega's die ons werk hier van 's ochtends vroeg tot diep in de nacht mogelijk maken: de bodes, de postkamer, de catering en restaurantdienst, de Griffie, de stenografen, de Dienst Analyse en Onderzoek, het Bureau Wetgeving, de

onvolprezen beveiliging, de inhoudelijke ondersteuning, de schoonmakers en natuurlijk onze geweldige voorlichters, beleids- en persoonlijk medewerkers.

We zagen elkaar soms vaker dan wij onze families zagen. Sterker nog, ik zag jullie soms een beetje als mijn familie. Maar nu ga ik jullie van buitenaf gadeslaan. Laat elkaar heel. Het ga jullie goed. Of om in het Twents af te sluiten: good goan!

Han ten Broeke"

(Applaus)

De voorzitter:

Geachte heer Ten Broeke, beste Han,

Vandaag nemen we opnieuw afscheid van iemand die nog veel langer door had willen gaan als Tweede Kamerlid. Van wie de ambities vérdér reikten. Maar: in dit vak leef je in een glazen huis en is integriteit de hoogste norm, waar alle Kamerleden aan moeten voldoen. En als die integriteit in twijfel wordt getrokken, raakt dat niet alleen jouzelf, je omgeving en je partij, maar ook de politiek als geheel. Het is ontzettend jammer dat dit je afscheid moet tekenen. Jij die zoveel hebt betekend voor deze Kamer. Ik wil daar even bij stilstaan.

Ik ken niemand die zo vroeg politiek geëngageerd was als jij. Je zat nog maar net op de middelbare school toen je politieke bewustzijn werd gewekt. Anders dan je leraren op school was jij vóór de kruisraketten. Dat was in 1982. Je was toen 13 jaar oud. Dat heb je net geschreven. Zelfs te jong voor de jongerenafdeling van je partij, de JOVD. Dus werd je maar meteen lid van de "volwassenen-VVD". "Een beetje gênant en ongezond" heb je dat later in een interview genoemd. Gelukkig kon je ook goed voetballen. Dat past meer bij een 30-jarige jongen, of nee, een 13-jarige jongen. Ook bij een 30-jarige trouwens.

Je werd Kamerlid in 2006. Je kwam uit Brussel, waar je toen werkte. In 2004 deed je al een gooi naar een zetel in het Europees Parlement. Je viel op door het grote aantal voorkeursstemmen — bijna 20.000 — en een kleurrijke campagne met een grote truck uit Twente. Maar ondanks het grote aantal voorkeursstemmen zat een zetel er niet in; daarvoor had de partij te weinig stemmen gekregen. Je stelde je kandidaat voor de Tweede Kamer omdat je vond dat Europa een beter lot verdiende dan na het referendum in 2005. In je maidenspeech zei je: "Het is mogelijk om Europa weer vrienden te laten worden met de burgers." Je internationale oriëntatie is altijd als een rode draad door je politieke leven blijven lopen. Vanuit de oppositie speelde je een hoofdrol in het realiseren van twee grote veranderingen, waarvan één zelfs het Verdrag van Lissabon heeft gehaald. Dat was je voorstel voor de invoering van de oranje kaart, dat met succes werd uitonderhandeld door de toenmalige premier Balkenende. En je verrijkte ons eigen instrumentarium met het zogenaamde "parlementair behandelvoorbehoud", waarvoor je een amendement indiende.

Je voerde kort het woord over cultuur en legde de basis voor de Geefwet, waar je nog steeds heel trots op bent. Maar daarna werd je voorzitter van de commissie voor

Defensie. Een commissie die tot jouw grote schrik werd bemenst door woordvoerders die of oud-beroepsmilitair waren, zoals Raymond Knops en Ronald Vuijk, of in elk geval in militaire dienst hadden gezeten. En die ervaring had jij niet. Je had geen idee van de verschillen tussen een generaal en een majoor, en wist niets van al die rangen, emblemen en sterren, of hoe je iemand uit de krijgsmacht moest aanspreken. Maar je hebt er alles aan gedaan om dat te leren. En dat heb je zo snel en zo goed gedaan dat iedereen dacht dat je een beroepsmilitair bent geweest. Dat heb je mooi weten te verbloemen.

Je was op je best als je met de commissie voor Defensie een bezoek bracht aan onze troepen in het buitenland. Met Harry van Bommel heb je weleens een nacht in een container in Afghanistan doorgebracht.

(Hilariteit)

De voorzitter:

Ja, het wordt heel intiem. Op een gegeven moment deed jij je schoenen uit, en toen ging het mis tussen jullie. Want jij had geitenwollen sokken aan, waar Harry meteen op afknapte. Hij heeft je daarmee jarenlang gepest.

En dat was niet de enige keer dat Harry je voor de gek hield. Er was ook die keer dat er een debat was van de commissie voor Buitenlandse Zaken. Dat debat vond plaats op de dag dat Chávez, de president van Venezuela, was overleden. Het debat was al begonnen toen jij binnenkwam en naast Harry ging zitten. Joël Voordewind was aan het spreken en Harry was net geweest. Hij fluisterde jou toe dat iedereen z'n inbreng was begonnen met condoleances.

(Hilariteit)

De voorzitter:

Toen jij het woord kreeg, begon je dan ook met het uitspreken van je diepste medeleven. Namens het Nederlandse parlement condoleerde jij het volk in Venezuela met het grote verlies. Harry zei nog zachtjes dat het een grap was, maar je was niet meer te stoppen.

(Hilariteit)

De voorzitter:

In de Kamer en daarbuiten liet jij je vaak van een vriendelijke, innemende en diplomatieke kant zien. Die kant van je karakter zag je terug in je werkkamer, die je als een ware diplomaat hebt ingericht met grote lederen fauteuils en veel donker hardhout. Maar, bekende je in een interview, die chesterfieldstoelen kocht je voor een zacht prijsje op Marktplaats. En, zoals je zelf al zei: ze zitten voor geen meter.

In die werkkamer kwam er een ereplek voor je persoonlijke held, John F. Kennedy. Maar ook Martin Luther King, Nelson Mandela en president Obama sierden de wanden. Tot afgrijzen van sommigen van je VVD-collega's.

Diplomaat, dat was je ook toen je zo'n zes jaar geleden een hoofdrol speelde in een geheime vredesoperatie tussen Israëliërs en Palestijnen. Je hebt daar nooit veel over willen

loslaten, maar je schijnt een graag geziene gast te zijn in zowel de residentie van de Palestijnse president als in die van de Israëlische premier.

En na de vreselijke zomer van 2014 bewees je in het MH17-dossier dat je je woorden ook partijoverstijgend kunt kiezen. Je vertegenwoordigde ons parlement dat jaar voortreffelijk tijdens de Parlementaire Assemblee van de NAVO in Den Haag. Honderden buitenlandse collega's werden hier ontvangen in het jaar waarin de ramp met vlucht MH17, de situatie op de Krim en de oorlog in Oekraïne de agenda van de internationale politiek beheersten.

Politiek met een opgeheven vinger, daar moet jij niets van hebben. Niet effectief, vind je. Maar, is je stellige overtuiging, ook met een opgestoken middelvinger bereik je in internationaal opzicht niks.

Beste Han,

Ik weet dat je met pijn in je hart uit de nationale politiek vertrekt. Het heeft je van jongs af aan gegrepen. In een interview zei je: "In Den Haag werk ik, maar het is niet mijn thuis. Dat is Twente. Dat is mijn ankerplaats." Ik weet natuurlijk niet of je terugkeert naar Twente of wat er verder op je pad zal komen. Maar dat er méér is dan Den Haag, dat is bemoedigend.

Je ellenlange interrupties zal ik misschien een klein beetje of niet helemaal missen, maar wat ik heel erg ga missen, zijn jouw kennis, kunde en ervaring die jij de afgelopen jaren voor de Kamer hebt ingezet. Heel veel dank daarvoor. Het ga je goed.

(Applaus)

De voorzitter:

Van dit ontslag is mededeling gedaan aan de voorzitter van het centraal stembureau en aan de minister van Binnenlandse Zaken.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.